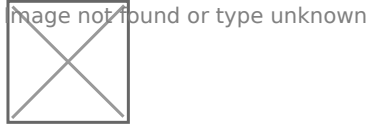

Η αποσιώπηση του θανάτου από τα παιδιά (Μαρία Δημητριάδου, παιδαγωγός)

/ Πεμπτούσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/2ah54Mw>]

Οι περισσότεροι σύγχρονοι άνθρωποι μεγαλώνουν μέσα σε αυτό το κλίμα και, ως εκ τούτου, ανατρέφουν με ανάλογο τρόπο και τα παιδιά τους. Η πλειονότητα κινείται στη λογική της απόκρυψης και της αποσιώπησης του θανάτου από τα παιδιά, καθώς αφελώς θεωρούν πως είναι ένα γεγονός «ξένο» για αυτά. Ξένο, είτε γιατί δε τα αφορά άμεσα εφόσον βρίσκονται στην «ανατολή της ζωής» τους ή γιατί δεν μπορούν να αντιληφθούν το θάνατο σε μικρές ηλικίες είτε γιατί θεωρούνται ανίκανα να πενήθσουν την απώλεια ενός αγαπημένου προσώπου[30] ή τέλος, γιατί το πένθος κρίνεται ως μία διαδικασία, που δεν πρέπει επ' ουδενί να βιωθεί από την παιδική ψυχή.

Παρά ταύτα, ο θάνατος είναι φαινόμενο καθολικό και αναπόφευκτο. Αφορά τόσο τους ενήλικες όσο όμως και τα παιδιά. Είναι πολύ σημαντικό, και ειδικότερα στη σημερινή εποχή, ο άνθρωπος να αποκτήσει τα ανάλογα εφόδια για να υπερβεί το θάνατο και να διδαχθεί ορθά αυτό το μυστήριο ήδη από μικρή ηλικία. Μέσα από τη διδασκαλία του θανάτου, τα παιδιά είναι ικανά σταδιακά να κατανοήσουν το πραγματικό νόημα της ζωής. Έτσι, καθώς μεγαλώνουν μπορούν να εξελίσσονται σε συνειδητοποιημένα πνευματικά πρόσωπα, εκπληρώνοντας την ανθρώπινη κλήση τους.

Το παιδί δύναται να διδαχθεί μέσα από τις εμπειρίες που αποκτά σε κάθε διαφορετικό περιβάλλον της ζωής του, στο οποίο συμμετέχει, όπως το γονεϊκό, το σχολικό, το ενοριακό και το ευρύτερο περιβάλλον στο οποίο πιθανόν ανήκει. Συνεπώς, τα κυριότερα άτομα που μπορούν να συμβάλλουν στη διδασκαλία του θανάτου είναι οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και οι ποιμένες. Οι προϋποθέσεις για την επιτυχή διδασκαλία, που οδηγεί στην υπέρβαση του θανάτου, είναι δύο. Από τη μία μεριά, η ικανότητα λεπτού χειρισμού του θέματος και από την άλλη, η προσωπική εσωτερική τακτοποίηση του γεγονότος του θανάτου σύμφωνα με την πίστη και το περιεχόμενο της ορθοδόξου χριστιανικής διδασκαλίας, από τους ιθύνοντες της αγωγής.

3.1. Η αντίληψη του θανάτου στην παιδική ηλικία

Η πραγματικότητα του θανάτου και οι τραγικές συνθήκες αυτού, ως αναπόσπαστο μέρος των συναισθηματικών βιωμάτων της ζωής, είναι δύσκολο αλλά συνάμα και ακατάλληλο για τη φυσιολογική ανάπτυξη των παιδιών, να αποκρυφτεί από αυτά. «Τα παιδιά είναι πολύ ευαίσθητα στις αλλαγές του συναισθηματικού κλίματος του περιβάλλοντός τους» και συνεπώς είναι αδύνατον να «εξαπατηθούν» από τους ενήλικες[31]. Έτσι, η κατάλληλη προετοιμασία των παιδιών είναι απαραίτητη. Η διδασκαλία του θανάτου συνήθως ξεκινά μέσα από τα περιθανάτια βιώματα που αυτά φέρουν. Το παιδί δε γνωρίζει την έννοια του θανάτου μόνο από τις πιθανές απώλειες αγαπημένων ή μακρινών προσώπων αλλά και μέσα από κάθε μικρή ή μεγάλη απώλεια που βιώνει στη ζωή του, τους λεγόμενους μικρούς θανάτους στην ορολογία της ψυχολογίας.

Ήδη από την πρώτη στιγμή της γέννησης, με την αποκοπή από το πλακούντα, το βρέφος βιώνει την πρώτη εμπειρία θανάτου. Η γέννηση είναι η επαφή με το πρωταρχικό πένθος, καθώς το έμβρυο εγκαταλείπει τον πρώτο παράδεισο της μακαριότητας και ασφάλειας του ενδομήτριου για την αποδοχή ενός άλλου άγνωστου κόσμου[32]. Κατά αναλογία, στην πορεία της ζωής, οι αναπόφευκτες, φυσιολογικές απώλειες που συνοδεύουν τα διάφορα εξελικτικά στάδια του παιδιού, το εξοικειώνουν με τη διαδικασία της απώλειας μίας οικείας, γνώριμης κατάστασης και της κατάκτησης μίας νέας και άγνωστης.

Πέρα από τις εξελικτικές απώλειες, το παιδί μπορεί να βιώσει μεγαλύτερες, απρόσμενες απώλειες μέσα από καταστάσεις όπως η μετανάστευση, οι φυσικές καταστροφές, το διαζύγιο γονέων, η διάγνωση κάποιας ασθένειας κ.α. Επίσης, με την ταύτιση ρόλων, τα παιδιά προσεγγίζουν τα συναισθήματα που δημιουργεί η απώλεια και ο θάνατος ακόμη και μέσα από την τηλεόραση, τον κινηματογράφο και τη λογοτεχνία.

Γενικότερα, η απώλεια οποιουδήποτε πράγματος, καταστάσεως, προσώπου, με τα οποία έχει αναπτυχθεί αγαπητική σχέση, προξενεί πόνο. Συνεπώς, στην προσχολική και ίσως πρώτη σχολική ηλικία, όταν, κατά τον Piaget, ο ανιμισμός και ο ανθρωπομορφισμός χρησιμοποιούνται ευρέως από τα παιδιά στη θεώρηση των πραγμάτων γύρω τους, ο πόνος που μπορεί να δημιουργήσει η βίαιη καταστροφή ενός αγαπημένου παιχνιδιού, ο θάνατος ενός κατοικίδιου ή ενός οικείου προσώπου μπορεί να είναι το ίδιο μεγάλος για την παιδική ψυχή, σύμφωνα με το βαθμό της αγαπητικής σχέσης που έχει αναπτυχθεί.

[Συνεχίζεται]

[30]Michael&Landson (2006), οπ. αναφ. Ελευθεριάδης, Ε., Κοσμίδου, Π. (2011). *Πένηθος στη παιδική ηλικία:Μπροστά στο θάνατο του σημαντικού προσώπου.*

(<http://e-psychologos.gr/pen8os-sthn-paidikh-hlikia-mprosta-sto-8anato-tou-shmantikou-proswrou-ptyxiakh-e-psychologos-gr/>, τελευταία ανάκτηση 12/04/16)

[31] π. Φάρος, Φ. (1988). *Το πένθος*. Αθήνα: Ακρίτας, σελ. 267

[32]Μαυρίδου, Μ. (2010). *Διπλωματική εργασία: Οι αντιλήψεις των εφήβων με νοητική καθυστέρηση για το θάνατο*. (https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13984/1/Mauridou_Msc2010.pdf, τελευταία ανάκτηση 12/04/16), σελ.10-11